

INNEHÅLL

Förkortningar	5
1. Inledning	6
2. Grundläggande arbetsmiljörätt.....	8
2.1 Arbetsmiljölagen.....	8
Syfte och tillämpningsområde.....	8
Centrala bestämmelser gällande byggnads- och anläggningsarbete.....	10
2.2 Arbetsmiljöförordningen.....	22
2.3 Arbetsmiljöverkets föreskrifter.....	23
3. AFS 2023:3 – Projektering och byggarbetsmiljösamordning – grundläggande skyldigheter	25
3.1 Övergripande genomgång	25
3.2 Roller och ansvar.....	26
3.3 Särskilt om storlek, komplexitet och risknivå	28
3.4 Avdelning 1 – Allmänna bestämmelser	30
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	30
3.5 Avdelning 2 – Aktörernas ansvar och uppgifter i byggprojektet	38
2 kap. Byggherren	38
3 kap. Bas-P	62
4 kap. Bas-U	75
5 kap. Byggherrens ställföreträdare	101
6 kap. Projektörer.....	105

7 kap. Den som tillverkar monteringsfärdiga byggnader eller anläggningar	111
3.6 Avdelning 3 – Gemensamma bestämmelser om hur risker förebyggs	115
8 kap. Grundprinciper för att förebygga arbetsmiljörisker	115
9 kap. Planera och projektera för en god arbetsmiljö i byggskedet	119
10 kap. Planera och projektera för en god arbetsmiljö i bruksskedet	129
11 kap. Arbetsmiljöplanen och överlämning av arbetsmiljöarbetet	133
4. Övriga föreskrifter av betydelse vid byggnads- och anläggningsarbeten	145
4.1 AFS 2023:12 – Utformning av arbetsplatser.....	145
4.2 AFS 2023:13 – Risker vid vissa typer av arbeten.....	148
5. Relation till branschavtalen	153
6. Arbetsmiljö, sanktioner och straffansvar	157
6.1 Sanktioner utfärdade av Arbetsmiljöverket	157
6.2 Straffansvar	159
Arbetsmiljöbrott	160
Företagsbot och personligt straffansvar	161
6.3 Relevant rättspraxis	162
Åsidosättande av ansvar av konstruktör.....	163
Delegation av ansvar för byggherren.....	164
Åsidosättande av ansvar för Bas-U	165
Noter	167

FÖRKORTNINGAR

AML	Arbetsmiljölagen (1977:1160)
AMF	Arbetsmiljöförordningen (1977:1166)
AFS	Arbetsmiljöverkets författningssamling
AFS 1999:3	Arbetskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
AFS 2013:4	Arbetsmiljöverkets föreskrifter om ställningar samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
AFS 2020:1	Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna
AFS 2023:1	Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om systematiskt arbetsmiljöarbete – grundläggande skyldigheter för dig med arbetsgivaransvar
AFS 2023:3	Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om projektering och byggarbetsmiljösamordning – grundläggande skyldigheter
AFS 2023:11	Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om arbetsutrustning och personlig skyddsutrustning – säker användning
AFS 2023:12	Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om utformning av arbetsplatser
AFS 2023:13	Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om risker vid vissa typer av arbeten
AB 04	Allmänna bestämmelser för byggnads-, anläggnings- och installationsentreprenader
ABT 06	Allmänna bestämmelser för totalentreprenader avseende byggnads-, anläggnings- och installationsarbeten
ABK 09	Allmänna bestämmelser för konsultuppdrag inom arkitekt- och ingenjörssamhet
AMA	Allmän material- och arbetsbeskrivning
Bas-P	Byggarbetsmiljösamordnare för planering och projektering
Bas-U	Byggarbetsmiljösamordnare för utförande
ÄTA-arbeten	Ändring, tillägg och avgående arbeten

1. INLEDNING

Den här boken är framtagen med det primära syftet att redogöra för *Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om projektering och byggarbetsmiljösamordning – grundläggande skyldigheter* (AFS 2023:3) som trädde i kraft den 1 januari 2025. Boken redogör även kortfattat för andra rättsliga regleringar som är av betydelse för arbetsmiljöarbetet vid byggnads- och anläggningsarbete, såsom relevanta regleringar i arbetsmiljölagen (1977:1160), nedan förkortad AML, samt relevanta regleringar i två andra föreskrifter från Arbetsmiljöverket, AFS 2023:12 *Utformning av arbetsplatser* samt AFS 2023:13 *Risker vid vissa typer av arbeten*. AFS 2023:12 reglerar arbetsmiljöansvar för arbetsmiljön i den färdiga byggnaden eller anläggningen och syftar till att arbetsplatser ska utformas så att ohälsa och olycksfall förebyggs och förutsättningar ges för en god arbetsmiljö. AFS 2023:13 reglerar arbetsmiljöansvar vid utförande av vissa specifika typer av arbete och syftar till att förebygga ohälsa och olycksfall vid risker kopplade till dessa arbeten. Utgångspunkten för denna bok är det specifika arbetsmiljöansvar som föreligger för de aktörer som förekommer i ett byggprojekt, alltså byggherren, byggherrens ställföreträdare, projektörerna, Bas-P, Bas-U och tillverkare av monteringsfärdiga byggnader eller anläggningar.

AFS 2023:3 ersatte i första hand de tidigare föreskrifterna *Arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter om byggnads- och anläggningsarbete samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna* (AFS 1999:3) och *Arbetsmiljöverkets föreskrifter om arbetsplatsens utformning samt allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna* (AFS 2020:1). I denna bok kommer redogöras för skillnader mellan de föregående föreskrifterna och de nya föreskrifterna AFS 2023:3 med fokus på det som är nytt och som innebär ett ökat ansvar för aktörerna. I och med att byggnads- och anläggningsarbeten utförs i en spe-

ciell bransch där förhållandena mellan aktörerna ofta regleras av branschavtal, såsom AB 04, ABT 06 och ABK 09, finns det i boken även en ambition att redogöra för hur vissa av de arbetsmiljörättsliga regleringarna förhåller sig till dessa branschavtal då detta är något som aktörer inom byggnads- och anläggningsbranschen måste beakta och förhålla sig till. Slutligen innehåller boken även ett avslutande kapitel som behandlar olika typer av sanktioner och straff vid brister i arbetsmiljöarbetet. I det avslutande kapitlet redogörs även för några relevanta rättsfall.

AML trädde i kraft den 1 juli 1978 och ersatte då arbetarskyddslagen från år 1949. Lagen är en ramlag som fastställer de grundläggande principerna för arbetsmiljöns utformning. Den kompletteras av arbetsmiljöförordningen (1977:1166), nedan förkortad AMF, som ger Arbetsmiljöverket befogenhet att utfärda föreskrifter om specifika arbetsmiljökrav. Dessa föreskrifter publiceras i Arbetsmiljöverkets författningssamling, förkortad AFS. Denna lagstiftningsteknik gör det möjligt att snabbare anpassa arbetsmiljöreglerna till tekniska och sociala förändringar i arbetslivet, utan att behöva genomgå en omfattande lagstiftningsprocess. I praktiken är det således främst Arbetsmiljöverkets föreskrifter som tillämpas i det dagliga arbetsmiljöarbetet. Både AML och Arbetsmiljöverkets föreskrifter AFS 2023:3 innehåller bestämmelser från Rådets direktiv 92/57/EEG av den 24 juni 1992 om genomförande av minimikrav för säkerhet och hälsa på tillfälliga eller rörliga byggarbetsplatser, kallat ”Byggplatsdirektivet”. Byggplatsdirektivet är ett EU-direktiv som syftar till att främja bättre arbetsförhållanden på byggarbetsplatser. AML och AFS 2023:3 innehåller dock bestämmelser utöver Byggplatsdirektivets minimikrav.